

DE NEDERLANDSCHE UILEN EN ROOFVOGELS.

III.

Meer moeite zal men in het veld hebben met de herkenning van *den Wespandief*, die in grootte, uiterlijk en vlucht veel aan een buizerd doet denken. De staart is echter duidelijk langer en de geheele vogel is veel minder plomp. In de vlucht wordt de snavel rechthoekig gestoken. Op arendenmanier staan de nekveeren dikwijls overeind. Men treft hem vaak aan op den grond, waarop hij zich, stappende als een kraai, voortbeweegt. Het stemgeluid lijkt heelemaal niet op het gemiauw van den buizerd, het klinkt meer als een fluitend, snel herhaald: kie-kieh-kieh-kieh.

De valken in het algemeen zijn in de vrije natuur te herkennen aan de lange scherp toeloopende vleugels, de weinig uitstaande staartpennen en de uiterst snelle vlucht.

De Slechtvalk is thuis te brengen door zijn groote afmetingen, de grijsblauwe kleur der bovendeelen bij oude vogels, de dwarsgestreepte onderzijde van het lichaam en de zwarte baardstreep, wangen en bovenkop. In rust vallen de rechtafgesneden hooge schouders duidelijk op.



Slechtvalk.

Lange scherp toeloopende vleugels, matig lange staart.

De vlucht is, zooals reeds gezegd, snel. Met haastige vleugelslagen en samengevouwen staart vliegt hij dikwijls laag over den grond en bemachtigt zijn prooi steeds in de vlucht. Stilzittende vogels slaat hij in den regel mis. Zijn stemgeluid, dat ongeveer klinkt als een schel: hek-hek-hek-hek, laat hij betrekkelijk weinig hooren.

De Boomvalk is een toonbeeld van snelheid. In de vlucht gelijkt hij met zijn sikkelvormige, puntige vleugels en vrij langen staart op een gierzwaluw in het groot. Ook in den zit vallen de lange vleugels op. De punten reiken tot over den staart. Duidelijk zijn de breede zwarte baardvlek, de lichte onderdeelen, die *overlangs* donker gestreept zijn en de roestkleurige broek- en onderstaartdekveeren bij de oude vogels. De buit bestaat in hoofdzaak uit vliegende vogels. Geen enkele is hem te snel af.



Boomvalk.

Lange smalle zeer spits toeloopende vleugels. vrij lange staart.

Het stemgeluid klinkt als een snel herhaald: kli-kli-kli-kli.

Het Smelleken vertoont in de vlucht veel gelijkenis met den vorige, heeft echter relatief langer staart en korter vleugels en houdt zich gaarne in het veld op in de buurt van boschjes. Hij vliegt meestal pijlsnel vlak langs den grond en bemachtigt bijna uitsluitend vliegende vogels.

Wanneer men hem zittend kan bespieden, valt het gemis aan baardstreep op en de vleugels reiken niet tot het einde van den staart. Het mannetje, dat niet veel grooter is dan een flinke merel, is van boven leigrauw en heeft een breeden zwarten eindband aan den staart. Roestkleurige broekveeren en onderstaartdekveeren ontbreken. Het wijfje heeft licht gevlekte donkerbruine bovendeelen.

Het stemgeluid is een telkens herhaald: ki-ki-ki-ki-ki.

Een geheel anderen indruk maakt

de Torenvalk met zijn rossig-bruine bovendeelen, waarbij het mannetje te herkennen is aan den leigrauwen bovenkop en den grauwen staart met breeden zwarten band nabij het uiteinde.

In de vlucht onderscheidt hij zich van de andere valken door den zeer langen afgeronden staart. Zeer eigenaardig is het geruimen tijd in de lucht stilstaan met snelle vleugelslagen (zgn. bidden). Ziet hij niets, wat hem interesseert, dan vliegt hij door en herhaalt verderop dezelfde manoeuvre. Ontdekt hij iets van zijn gading, dan laat hij zich plotseling vallen, om den buit te bemachtigen.

Hij vangt zijn prooi bijna uitsluitend op den grond of jaagt zoo lang achter zijn slachtoffers aan tot ze zich doodvermoeid ergens neerzetten.

Het stemgeluid klinkt: kli-kli-kli-kli-kli-kli.



Torenvalk.

Spitse vleugels, afgeronde staart.

Tenslotte:

de Vischarend. Deze is door afmeting en kleur gemakkelijk in het veld te herkennen. Zoowel aan den kop als aan de onderzijde van het lichaam wisselen donkerbruin en wit elkander af. Kop- en nekveeren worden overeindstaande gedragen. De blauwachtige pooten zijn voor een roofvogel bijna eenig in hun soort. Opvallend in de vlucht is de trage slag van de zeer lange vleugels. Men ziet hem vaak boven rivieren en meren cirkelen. Wanneer hij visch wil bemachtigen gaat hij op een bepaalde plek boven het water fladderen om plotseling met aaneengesloten vleugels en uitgestrekte pooten loodrecht op het water neer te ploffen. Komt hij met zijn prooi boven, dan kan men hem, teruggekeerd in het luchtruim, een eigenaardig trillende beweging zien maken, om de druppels van zijn vederkleed af te schudden.

Het stemgeluid klinkt ongeveer: kai-kai-kai-kai, soms afgewisseld door een rauwklinkend: krauw.

IDENTITEITSKENMERKEN VAN DE UILEN EN ROOFVOGELS.

Snavel: sterk halfcirkelvormig gekromd en uitlopende in een scherpe punt. De bovensnavel is duidelijk verdeeld in twee helften, een voorste onbekleed gedeelte en een achtergedeelte, waarin de neusgaten gelegen zijn en dat bekleed is met een zgn. washuid (zie fig. 1). NB. Bij gedroogde huiden is deze scheiding soms minder duidelijk.

Nagels: eveneens sterk halfcirkelvormig gekromd en uitlopende in een scherpe punt.

UILEN: Teenen, behalve aan den zoelkant, bevederd of bekleed met borstelharen . . . I¹⁾

ROOFVOGELS: Teenen steeds naakt. II

I. UILEN (STRIGES)

SLEUTEL TER BEPALING DER SOORT

A. Snavel zwart:

1. Vederkleed in hoofdzaak wit en voorzien van donkere teekeningen:

- | | |
|---|----------------------|
| 2. Oogen, aan den buitenkant niet zwart begrensd: | SNEEUWUIL (blz. 316) |
| 3. Oogen rondom zwart begrensd (ook de buitenkant): | RANSUIL (blz. 315) |
| | VELDUIL (blz. 315) |

B. Snavel licht gekleurd:

- | | |
|--|-----------------------|
| 1. Onderzijde lichaam niet overlangs- doch dwarsgestreept: | SPERWERUIL (blz. 316) |
| 2. Onderzijde lichaam niet gevlekt of gestreept doch gespikkeld: | KERKUIL (blz. 315) |
| 3. Onderzijde lichaam gevlekt of gestreept: | |
| a. Teenen bedekt met borstelharen: | STEENUIL (blz. 316) |
| b. Teenen dik bevederd: | BOSCHUIL (blz. 317) |

1) De eenige inheemsche uitzondering hierop is de dwergooruil met naakte teenen, echter onmiddellijk te herkennen aan de geringe afmetingen, b.v. vleugellengte minder dan 170 mm.



II. ROOFVOGELS (ACCIPITRES)

SLEUTEL TER BEPALING DER SOORT

- A. Kop en hals gedeeltelijk naakt of met dons en haren bekleed:
VALE GIER (blz. 362)
- B. Bovensnavel voorzien van een hoekigen tand, die correspondeert:
met een overeenkomende inkerving in den ondersnavel (fig. 1)
VALKEN (1)
- C. Pooten en teenen blauwachtig:
VISCHAREND EN SLAGENAREND (2)
- D. Staart min of meer ingesneden (gevorkt) (fig. 2):
MILANEN (3)
- E. Snavel vanaf washuid tot punt (*a-b*) langer dan 3 cm. en pooten
gedeeltelijk naakt (dus niet heelemaal bevederd) (fig. 3):
ZEEAREND (fig. 366)
- F. Pooten tot aan de teenen bevederd:
RUIGPOOTBUIZERD EN ARENDEN (4)
- G. Teugels niet met borstelharen doch met schubachtige veertjes
bedekt (fig. 4):
WESPENDIEF (blz. 389)
- H. Wanneer de vleugels in rust zijn, reiken de vleugelpunten maar
weinig over de helft van den staart (ruim $\frac{1}{3}$ van den staart blijft
in ieder geval vrij (fig. 5):
HAVIK EN SPERWER (5)
- J. De schachten van slag- en staartpennen zijn aan de buitenzijde
voor een groot gedeelte wit:
BUIZERD (blz. 364)
- K. De schachten van de vleugelslagpennen zijn aan de buitenzijde
donker:
KIEKENDIEVEN (6)

1. VALKEN

I. Buitenteen zonder de nagel duidelijk korter dan 3 cm. (fig. 7)

- a. Eerste en tweede slagpen bij de punt plotseling versmald (fig. 6):
 - 1. Hoofdtint bovendeele rossig: TORENVALK (blz. 390)
 - 2. Hoofdtint bovendeele niet rossig:
SMELLEKEN (blz. 390)
- b. Alleen eerste slagpen bij de punt plotseling versmald:
 - 1. Middenteen zonder de nagel langer dan 3 cm.
BOOMVALK (blz. 390)
 - 2. Middenteen zonder de nagel korter dan 3 cm.
ROODPOOTVALK (blz. 391)

II. Buitenteen zonder de nagel duidelijk langer dan 3 cm. (fig. 7)

- a. Alleen eerste slagpen bij de punt plotseling versmald:
SLECHTVALK (blz. 390)
- b. Eerste en tweede slagpen bij de punt plotseling versmald:
GIERVALK (blz. 389)

2. VISCHAREND EN SLAGENAREND

- a. Teenen zonder spanvliezen: VISCHAREND (blz. 391)
- b. Teenen met duidelijke spanvliezen:
SLAGENAREND (blz. 366)

3. MILANEN

- a. Groote witte vlek aan onderzijde van de vleugels. Hoofdtint
vederkleed rossig, diepte staartvork 7 à 10 cm.
WOUW (blz. 366)

- b. Hoofdtint vederkleed zwartbruin, diepte staartvork 2, 3 à 4 cm
Geen witte vlek aan de vleugelonderzijde.

ZWARTBRUINE WOUW (blz. 366)

4. RUIGPOOTBUIZERD EN ARENDEN

- a. Smalle gele onbevederde rand aan de achterzijde van het loopbeen
(veeren op zij schuiven):

RUIGPOOTBUIZERD (blz. 364)

- b. Loopbeen rondom bevederd:

1. Neusgat ovaal: (fig. 8)

STEENAREND (blz. 365)

2. Neusgat rondachtig: (fig. 9)

GROOTE EN KLEINE SCHREEUWAREND

(zie verschil blz. 365)

5. SPERWER EN HAVIK

- a. Loopbeen nog niet voor $\frac{1}{3}$ bevederd:

SPERWER (blz. 364)

- b. Loopbeen aan de voorzijde bijna tot de helft bevederd:

HAVIK (blz. 363)

6. KIEKENDIEVEN

- a. Vijfde slagpen vertoont nog een versmalling aan de buitenvlag:
1. Geen wit aan de stuit (bovenstaartdekveeren):

BRUINE KIEKENDIEF (blz. 362)

2. Wel wit aan de stuit:

BLAUWE KIEKENDIEF (blz. 363)

- b. Vijfde slagpen vertoont geen vernauwing meer aan de buitenvlag:

ASCHGRAUWE KIEKENDIEF EN STEPPEN-
KIEKENDIEF (zie verschil blz. 363)

1. Wespendif (Pernis apivorus apivorus (L.))

Honey-Bussard, Wespenbussard, Buse bon-dré, Bijenarend.

Id. kenm.: Teugel met borstelharen bezet doch met schubachtige veertjes. Neusgaten spleetvormig.

Aanv. kenm.: Loop kort, voor een groot gedeelte bevederd. Snavel en nagels minder sterk gebogen dan van andere roofvogels. Nagel van den middenteen het langst. Was-huid bij juv. geel; bij ad. grijs. Verschillende kleurfasen komen voor, varierende tusschen donkerbruin en isabel, soms met veel wit. Snavel 21—23. Vleugel 375—425, loop 50—60.

Voorkomen: Zeldzame broedvogel (Limburg, Overijssel, Gelderland). Wordt gedurende den trektijd meer waargenomen; toch altijd ongewoon.



2. Giervalk (Falco rusticolus rusticolus L.)

Gyr-Falcon, Gierfalk, Gierfaut de Norvège.

Id. kenm.: Bovensnavel voorzien van een hoekigen tand, die correspondeert met een inkerving in den ondersnavel. Buitenteen (zonder de nagel) langer dan 3 cm. Eerste en tweede slagpen bij de punt plotseling versmald.

Aanv. kenm.: Geen duidelijke baardstreep. Buitenteen bijna evenlang als binnenteen (bij Slechtvalk buitendien veel langer dan binnenteen). Binnenzijde loop voor $\frac{2}{3}$ bevederd (bij Slechtvalk niet eens $\frac{1}{2}$). Snavel 23—24. Vleugel 350—410, loop 50—70.

Voorkomen: Ongeveer zeven vangsten in Nederland bekend. De ondersoort Groenlandsche Valk F. r. candicans werd slechts eenmaal in Nederland aangetroffen.



3. **Slechtvalk** (*Falco peregrinus peregrinus* Tunst)
Peregrine Falcon, Wanderfalke, Faucon pèlerin Passagier, Noordsche Valk, Duivenvalk.

Id. kenm.: Bovensnavel met tand tegenover inkerving in ondersnavel. Buitenteen (zonder de nagel) iets langer dan 3 cm. Alleen de eerste slagpen bij de punt plotseling versmald.

Aanv. kenm.: Binnenzijde van loop nog niet voor de helft bevederd. Wangen en baardstreep zwart. Teenen opvallend lang. Vleugels reikend ongeveer tot het uiteinde van den staart. Ad.: bovenzijde grauwbauw, Juv.: bruin. Snavel 18—22. Vleugel 298—375, loop 40—64.

Voorkomen: In elk jaargetijde (behalve 's zomers) een niet zeldzame verschijning, heeft slechts eenmaal in ons land gebroed.

De ondersoort Barbariische Slechtvalk (*F. p. pelegrioides* Tenna) slechts eenmaal in ons land

bemachtigd, is iets kleiner, heeft rossige onderdeelen, met zeer weinig strepen, terwijl op nek en voorhoofd een rosse gloed ligt.

4. **Boomvalk** (*Falco subbuteo subbuteo* L.).

Hobby, Baumfalke, Hobereau, Baillet, Stootvalk, Blauwe Wiek, Beamfalk.

Id. kenm.: Bovensnavel met tand tegenover inkerving in ondersnavel. Buitenteen (zonder nagel), korter dan 3 cm. Alleen de eerste slagpen bij de punt plotseling versmald. Pooten geel, nagels zwart.

Aanv. kenm.: Karakteristieke kopteekening: van onder naar boven eerst een baardstreep, dan een lichte plek, vervolgens weer een donkere, dan weer een lichte streep en het midden van den nek weer donker. Zwaar gestreepte onderdeelen. Vleugelpunten reiken vaak over den staart, zeer lange teenen.

Adult: broek en onderstaartveeren rossig bij juv. vaalgeel. Snavel 11—14. Vleugel 240—280, loop 30—38.

Voorkomen: Nergens algemeen, ontbreekt 's winters, broedt in kleinen getale door het heele land, laat zich in de trektijden weinig zien.



5. **Smelleken** (*Falco columbarius aesalon* Tunst).

Merlin, Merlinalke, Emerillon, Steenvalk, Blauwe Gier Smalfalk, Dwergvalk.

Id. kenm.: Bovensnavel met hoekigen tand tegenover inkerving in ondersnavel. Buitenteen (zonder nagel) korter dan 3 cm. Eerste en tweede slagpen bij de punt plotseling versmald. Hoofdtint bovendeele niet rossig.

Aanv. kenm.: Het kleinste inheemsche valkje (vooral ♂). Geen of in ieder geval geen sterk uitkomende baardstreep. Onderdeelen gestreept. De saamgevouwen vleugels reiken niet tot het staartende. Ad. ♂ bovendeele aschgrauw met zwarte schachtstrepen, staart grauw met breed zwarten eindband. Ad. ♀ en juv.: bovendeele grauwbauw met

roestkleurige vlekken, staart grauwbauw met 5—6 lichte dwarsbanden. Snavel 12—13. Vleugel 193—233, loop 35—40.

Voorkomen: Vrij gewoon op doortrek in voor- en najaar, 's winters minder, 's zomers in het geheel niet.

6. **Torenvalk** (*Falco tinnunculus tinnunculus* L.).

Kestrel, Turmfalke, Crécerelle.

Zwemmer, Steenschmetser, Windwanner, Rood Valk, Muizenvanger, Roode Wiek, Krijter. Id. kenm.: Bovensnavel met hoekigen tand tegenover inkerving in ondersnavel. Buitenteen (zonder de nagel) korter dan 3 cm. Eerste en tweede slagpen bij de punt plotseling versmald. Bovendeele rossig.

Aanv. kenm.: Eerste slagpen even lang als vierde. Staart sterk afgerond. Vleugels reiken lang niet tot het einde van den staart. Nagels zwart. Onduidelijke baardstreep. Ad. ♂: leigrauwe kop, stuit en staart, deze met breedende zwarte dwarsband. Ad. ♀ en juv.: rossig bruine gestreepte bovenkop. Staart rossig grijs met dwarsbanden (zelden een effen grijsen staart bij heel oude wijfjes). Snavel 13—15. Vleugel 230—275, loop 37—47.

Voorkomen: Het geheele jaar overal algemeen. Een gedeelte blijft den winter over. Broedt in verlaten kraaien-nesten, oude gebouwen en soms op den grond.

In Nederland is nog nooit aangetroffen de Kleine Torenvalk (*Falco naumanni naumanni Fleisets*), wel echter in de aangrenzende landen, zoodat deze vogel zeker ook in ons land kan worden verwacht. Misschien is hij door gelijkenis met de vorige over het hoofd gezien. Het is daarom van belang de verschilpunten te kennen: Eerste slagpen veel langer dan vierde en bij de punt plotseling versmald (de tweede niet), nagels bleek. Vogel in zijn geheel iets kleiner. Het oude mannetje heeft ongekleurde bovendelen, het wijfje lijkt veel op vijfje-torenvalk.



7. **Roodpootvalk** (*Falco vespertinus vespertinus L.*).

Red footed Falcon, Abendfalke, Rotfussfalke, Faucon à pieds rouges. Avondvalk.

Id. kenm.: Bovensnavel met tand tegenover inkerving in ondersnavel. Middenteen (zonder nagel) korter dan 3 cm. Alleen de eerste slagpen bij de punt plotseling versmald.

Aanv. kenm.: Geelwitte nagels. Pooten, washuid en oogleden meniet tot lakrood. Vleugels reiken ongeveer tot het uiteinde van den staart.

Ad. ♂: Kop en bovendelen uniform donker leigrijs, broek en onderstaartdekveeren roestkleurig. Staart uniform donker, bij zwart af.

Ad. ♀: Bovenkop en onderdelen licht rossig, bovendelen aschgrijs. Keel en onderstaartdekveeren vuil-

wit. Staart aschgrijs met smalle zwarte dwarsbanden. Juv.: Onderdelen geelwit met bruine langsvlekken, bovendelen donkerbruin. Snavel 12—14. Vleugel 230—265, loop 28—36.

Voorkomen: Slechts 3 of 4 vangsten in Nederland.

8. **Vischarend** (*Pandion haliaetus haliaetus L.*).

Osprey, Fischadler, Balbusard. Eendendooder. Id. kenm.: Pooten en teenen blauwig, geen spanvliezen tusschen de teenen.

Aanv. kenm.: Geen verlengde broekveeren, die den schenkel bekleeden. Zolen met scherpe puntige uitsteekseltjes. Zeer sterk gekromde snavel en nagels. Loop niet met schilden doch met ruwe netschubben bekleed. Verlengde kop- en nekveeren. Veel wit aan den kop en aan de onderzijde van het lichaam. Snavel 30—35. Vleugel 450—540, loop 52—69.

Voorkomen: Vrij zeldzaam in Nederland, in elk jaargetijde waargenomen, vooral in het najaar op den trek, in hoofdzaak jonge vogels. Broeden hier te lande uitgesloten.

DR. C. EIJKMAN.

